

Πιστοποίηση Εκπαιδευτικής Επάρκειας Εκπαιδευτών Ενηλίκων: οφέλη και δυσκολίες

Μαγγόπουλος Γεώργιος

Διευθυντής 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κάρλας-Καναλίων
ΣΕΠ-ΕΑΠ,
maggopoulos@gmail.com

Σόλα Κ. Αναστασία

Master Επιστήμες της Αγωγής
sola938@yahoo.gr

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι ο εντοπισμός, η ανάδειξη και η βαθύτερη κατανόηση των οφελών και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές ενηλίκων κατά τη διαδικασία πιστοποίησης της εκπαιδευτικής επάρκειας του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.). Η μελέτη υιοθετεί ποιοτική προσέγγιση και αξιοποιεί την ημιδομημένη συνέντευξη. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 11 συμμετέχοντες, οι οποίοι είτε έχουν λάβει πρόσφατα την πιστοποίηση εκπαιδευτικής επάρκειας είτε συμμετέχουν την τρέχουσα περίοδο στη διαδικασία πιστοποίησης. Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι οι ερωτώμενοι χαρακτηρίζουν χρήσιμη, ωφέλιμη και αναγκαία τη διαδικασία πιστοποίησης. Αναδεικνύουν τα εκπαιδευτικά, τα επαγγελματικά και τα οικονομικά οφέλη. Δυσκολίες συναντούν σε σχέση με το περιεχόμενο του θεωρητικού μέρους και ιδιαίτερα με την ποιότητά του αλλά και με την ανάγκη αποστήθισης του διδακτικού υλικού. Θεωρούν ότι η διαδικασία πιστοποίησης θα βελτιωθεί σημαντικά αν ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. παρέμβει και δρομολογήσει αλλαγές αφενός στη δομή και το περιεχόμενο του θεωρητικού μέρους και αφετέρου στον περαιτέρω έλεγχο των φορέων που υλοποιούν προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων.

Λέξεις κλειδιά: πιστοποίηση εκπαιδευτικής επάρκειας, εκπαιδευτές ενηλίκων, Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Προβληματική της έρευνας

Η συζήτηση για το ποιος είναι ο εκπαιδευτής ενηλίκων εξακολουθεί και σήμερα να είναι και πλούσια και ενδιαφέρουσα. Μελετητές (Rogers, 1999, Φλουρής, 2000, Garrison & Archer, 2000, Ντεμουντέρ, 2003, Βεργίδης, 2006, Καψάλης, 2006, Jarvis, 2006, Πηγιάκη, 2006, Steel, 2006, Κόκκος, 2008, Κεδράκα, 2009) περιγράφουν λεπτομερώς την κατατομή του εκπαιδευτή ενηλίκων και αναδεικνύουν τα απαραίτητα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει, τα οποία περιλαμβάνουν ένα πλήθος συγκεκριμένων γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων. Δεν θα επεκταθούμε στη σχετική συζήτηση. Αξίζει, όμως, να επισημανθεί αφενός ο εξαιρετικά σύνθετος χαρακτήρας του ρόλου του εκπαιδευτή ενηλίκων (πχ. εμπνευστής, καθοδηγητής, εμπνευστής, φορέας αλλαγής, φίλος και άλλα συναφή) και αφετέρου ο ταχύτατος ρυθμός με τον οποίο επέρχονται αλλαγές στη φύση και το περιεχόμενο του ρόλου του. Ίσως το σημαντικότερο μέλημα όλων όσων δραστηριοποιούνται στο πεδίο (πχ πανεπιστημιακών δασκάλων, ερευνητών, στελεχών, εκπαιδευτών ενηλίκων, υπευθύνων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής) να αφορά στην έγκαιρη και έγκυρη προσαρμογή του εκπαιδευτή στις ραγδαίες αλλαγές που υπεισέρχονται emphaticά πλέον στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ενδεχομένως, η δυνατότητα προσαρμογής να εδράζεται περισσότερο στις ικανότητες που οφείλει να έχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων και λιγότερο στις γνώσεις που διαθέτει. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων δεν είναι αυτός που πρέπει να μεταδίδει γνώσεις, αλλά να συνδράμει στη διαμόρφωση μιας ερευνητικής εμπειρίας

γνώσεων. Να διαμορφώνει συνθήκες αλλά και να παρέχει τα κίνητρα ώστε οι εκπαιδευόμενοι να ανακαλύπτουν μόνοι τους τη γνώση.

Στο σημερινό περιβάλλον της μετανεοτερικότητας ή της ύστερης νεοτερικότητας η επαγγελματική εξειδίκευση του εκπαιδευτή ενηλίκων (Μαγγόπουλος και συν., 2017) σε ένα ευρύ φάσμα γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, πέρα αυτών που καλύπτει ο βασικός τίτλος σπουδών του, κρίνεται αναγκαία και επιτακτική προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του επαγγέλματος του. Πολλές έρευνες των τελευταίων ετών (Jarvis, 2004, Κόκκος, 2005, Κιουλάνης & Μαντζανάρης, 2008) κατατείνουν στο συμπέρασμα ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων, ανεξάρτητα από την επιστημονική αφετηρία του, αποζητά την περαιτέρω εξειδίκευσή του είτε επειδή αντιλαμβάνεται τις αδυναμίες του και την ανάγκη ανταπόκρισης και συγχρωτισμού του στις αλλαγές που υπεισέρχονται στο επαγγελματικό πεδίο του είτε επειδή ωθείται ή αναγκάζεται από τις προτεραιότητες της εκπαιδευτικής πολιτικής. Για παράδειγμα, η Λευθεριώτου (2005, 2010) αναφέρει ότι οι μεγαλύτερες ελλείψεις που εντοπίζονται στους επαγγελματίες εκπαιδευτές ενηλίκων αφορούν: α) στη χρήση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών, β) την αμφίδρομη επικοινωνία της ομάδας, και γ) την ενημέρωση σε ζητήματα αξιολόγησης. Στη χώρα μας προσφέρονται εκπαιδευτικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται είτε από ευρωπαϊκούς είτε/και από εθνικούς πόρους και διοργανώνονται τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς και βρίσκονται υπό την εποπτεία πλέον της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης και εστιάζουν στην κάλυψη αυτών των αδυναμιών.

Η αναγκαιότητα της πιστοποίησης των προσόντων του εκπαιδευτή ενηλίκων εγγράφεται στις πολιτικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Φυσικά δεν αποτελεί προτεραιότητα με αυτόνομο και απομονωμένο χαρακτήρα, αλλά εντάσσεται στον ευρύτερο σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιλαμβάνει μεταξύ των άλλων και τη σύγκλιση οικονομιών και κοινωνιών. Υπό αυτό το πρίσμα η διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων συνδέεται και με πολιτικές που δίνουν έμφαση στην αξιολόγηση και πιστοποίηση των επαγγελματικών ικανοτήτων. Προς επίρρωση των παραπάνω η Ευρωπαϊκή Επιτροπή νοηματοδοτεί την πιστοποίηση ως τη «*διαδικασία μέσω της οποίας ένα ίδρυμα ή ένα πρόγραμμα κρίνεται από τις συναφείς νομοθετικές και επαγγελματικές αρχές, για να διαπιστωθεί εάν συμμορφώνεται με τις προκαθορισμένες προδιαγραφές παροχής εκπαίδευσης ή κατάρτισης και απονομής των αντίστοιχων προσόντων η διαδικασία πιστοποίησης προϋποθέτει ότι τα προγράμματα ή τα ιδρύματα που πρόκειται να πιστοποιηθούν υπόκεινται σε αξιολόγηση*» (Eurydice, 2006). Στην περίπτωση, λοιπόν, της εκπαίδευσης ενηλίκων η πιστοποίηση προσόντων φαίνεται ότι περιλαμβάνει την αξιοποίηση εργαλείων, μεθόδων και πρωτοβουλιών προκειμένου έμπρακτα να τεκμηριωθεί ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων κατέχει συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που θεωρούνται απαραίτητες ή αναγκαίες για την υλοποίηση του επαγγελματικού του ρόλου με πληρότητα και αποτελεσματικότητα (Συτζιούκη, 2009, Φωτόπουλος & Ζάγκος, 2016).

Στη χώρα μας έχει ανατεθεί θεσμικά η διαδικασία πιστοποίησης στον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) που υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων προέκυψε το 2010 από την συγχώνευση του Ε.Ο.Π.Π. (Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων) του ΕΚΕΠΙΣ (Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Δομών Διά Βίου Μάθησης) και του ΕΚΕΠ (Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού). Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. ασχολείται με τη δανειοδότηση φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της Δια Βίου Μάθησης, της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και του επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και με την πιστοποίηση προσόντων που αποκτώνται εκτός της τυπικής εκπαίδευσης. Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. υλοποιεί τη σχετική διαδικασία σε εφαρμογή των διατάξεων της υπ' αριθ. ΓΠ/20082/23.10.2012 Υπουργικής Απόφασης «*Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτικής Επάρκειας Εκπαιδευτών Ενηλίκων της Μη Τυπικής*

Εκπαίδευσης» (Φ.Ε.Κ. 2844/Β'/2012), όπως τροποποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 67 του Ν.4386/2016 (Φ.Ε.Κ. Α'/ 83/11-5-2016). Το θεσμικό πλαίσιο ρυθμίζει τις λεπτομέρειες και τον τρόπο υλοποίησης της διαδικασίας πιστοποίησης εκπαιδευτικής επάρκειας των εκπαιδευτών μη τυπικής εκπαίδευσης, η οποία είναι συγκεκριμένη και περιγράφεται λεπτομερώς στην ιστοσελίδα του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. (www.eoppep.gr/index.php/el/eoppep/identity). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα σχετικά νομοθετικά κείμενα αποσαφηνίζουν το σημασιολογικό περιεχόμενων όρων, όπως εκπαιδευτής ενηλίκων, εκπαιδευτής εκπαιδευτών ενηλίκων, γνωστική επάρκεια κ.α. Αναφέρονται, επίσης, στον τρόπο διεξαγωγής της πιστοποίησης, στα επαγγελματικά και γνωστικά χαρακτηριστικά των υποψήφιων, στους σκοπούς του οργανισμού και τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν οι πολίτες σε κοινωνικό, εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και οικονομικό επίπεδο. Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. προκηρύσσει ανά τακτά χρονικά διαστήματα εξετάσεις πιστοποίησης εκπαιδευτικής επάρκειας για εκπαιδευτές ενηλίκων μη τυπικής εκπαίδευσης. Πρόκειται για εξετάσεις με θεωρητικό και πρακτικό περιεχόμενο. Στο θεωρητικό μέρος η διαδικασία αφορά σε βασικά ζητήματα που αφορούν στο θεωρητικό υπόβαθρο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Υποστηρικτικά για τους υποψήφιους εκπαιδευτές ενηλίκων λειτουργεί σχετική τράπεζα θεμάτων. Το πρακτικό τμήμα της πιστοποίησης περιλαμβάνει την παρουσίαση στους αξιολογητές μιας εικοσάλεπτης μικροδιδασκαλίας και ακολουθεί συνέντευξη, όπου παρέχονται πρόσθετες πληροφορίες και σύντομες διευκρινίσεις. Στα θεσμικά κείμενα περιγράφεται επίσης ποιες κατηγορίες υποψηφίων εντάσσονται απευθείας στο Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων (πχ μέλη ΔΕΠ), ποιες κατηγορίες υποψηφίων συμμετέχουν απευθείας στη διαδικασία πιστοποίησης εκπαιδευτικής επάρκειας και ποιες κατηγορίες υποψηφίων οφείλουν να παρακολουθήσουν πιστοποιημένο από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, πριν συμμετάσχουν στη διαδικασία πιστοποίησης. Με βάση τις θεσμικές ρυθμίσεις της τελευταίας δεκαετίας (Νόμος 3879/2010 και Νόμος 4623/2019) η πιστοποιημένη εκπαιδευτική επάρκεια θεωρείται πλέον αναγκαία για κάθε ενδιαφερόμενο/η που επιθυμεί να εργαστεί ως εκπαιδευτής σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους.

Η πιστοποίηση προσόντων φαίνεται ότι αποτελεί απαιτητική διαδικασία για τους υποψήφιους εκπαιδευτές ενηλίκων. Οι εν λόγω υποψήφιοι αφενός αποκομίζουν σημαντικά οφέλη και αφετέρου αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες. Ενδεικτικά αναφέρονται η κατοχή της εκπαιδευτικής επάρκειας, αλλά και τα προβλήματα κατανόησης και διεκπεραίωσης της ύλης και της πρακτικής εξάσκησης τόσο κατά την προετοιμασία όσο και κατά την διάρκεια των εξετάσεων.

Μεθοδολογία της έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί ο εντοπισμός, η καταγραφή και η ανάδειξη των οφελών που αποκομίζουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές ενηλίκων μη τυπικής εκπαίδευσης αλλά και των αδυναμιών-δυσκολιών που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας και της διεξαγωγής της πιστοποίησης του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Πιο συγκεκριμένα, στόχοι της έρευνας αποτελούν: α) ο εντοπισμός των οφελών που αποκομίζουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές από τη συμμετοχή τους στη διαδικασία πιστοποίησης, β) η ανάδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιοι κατά τη διαδικασία της πιστοποίησης, και γ) η ανάδειξη προτάσεων βελτίωσης της διαδικασίας.

Για την υλοποίηση του σκοπού της έρευνας υιοθετήθηκε η ποιοτική προσέγγιση αναφορικά με το φύση και το είδος των δεδομένων. Πιο συγκεκριμένα, σε μεθοδολογικό επίπεδο αξιοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη (Creswell, 2011, Ιωσηφίδης, 2008). Η έρευνα υλοποιήθηκε μεταξύ Μαρτίου-Απριλίου του 2019. Για πρακτικούς κατά κύριο λόγο οι συνεντεύξεις ήταν τηλεφωνικές. Παράλληλα ελήφθησαν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλιστούν τα δεοντολογικά ζητήματα της έρευνας. Για παράδειγμα, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας, ζητήθηκε η συγκατάθεσή τους για

τη μαγνητοφώνηση της μεταξύ μας συνομιλίας, ελήφθησαν μέτρα για τη διασφάλιση της ανωνυμίας τους. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 11 εκπαιδευτές ενηλίκων, 9 γυναίκες και 2 άντρες, προερχόμενοι από τις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων ποικίλει, καθώς 9 συνεντευξιαζόμενοι είναι απόφοιτοι ΑΕΙ και μάλιστα 5 εξ αυτών με μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ 2 άτομα έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια και τη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα έχουν λάβει την πιστοποίηση. Υπάρχουν όμως και κάποιοι που βρίσκονται στη διαδικασία παρακολούθησης του υποχρεωτικού σεμιναρίου. Από τους έντεκα συνεντευξιαζόμενους οι οκτώ παρακολουθούν ή έχουν παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο προετοιμασίας για τις εξετάσεις πιστοποίησης εκπαιδευτικής επάρκειας του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Με δεδομένο ότι η παρούσα μελέτη υιοθετεί την ποιοτική προσέγγιση και τα δεδομένα αποτυπώνονται μετά την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων με τη μορφή γραπτού λόγου, αξιοποιήθηκε η θεματική ή σημασιολογική ανάλυση περιεχομένου, όπου ενότητα ανάλυσης αποτέλεσε η σημασία των δηλώσεων (Βάμβουκας, 2002). Η ανάλυση ποιοτικών δεδομένων αποτελεί ένα εξαιρετικά σύνθετο και ευαίσθητο εγχείρημα (Πηγιάνη, 2004, Ιωσηφίδης, 2008). Τα δεδομένα πρέπει να αντιμετωπιστούν δίκαια προκειμένου να καταστεί εφικτός ο μετασχηματισμός τους σε νοήματα, συμπεράσματα και ισχυρισμούς (Basse, 1999). Οι κατηγορίες ανάλυσης δεν ήταν αυστηρά προκαθορισμένες, προκειμένου να παραμείνουν ευέλικτες και ευαίσθητες σε σχέση με τα νέα στοιχεία που υπεισέρχονταν στη μελέτη. Καταβλήθηκαν προσπάθειες, ωστόσο, έτσι ώστε η κατηγοριοποίηση να διασφαλίζει την αρχή της αντικειμενικότητας, της εξαντλητικότητας, της καταλληλότητας και του αμοιβαίου αποκλεισμού προκειμένου να εξασφαλιστεί η επιστημονικότητα της μεθόδου (Βάμβουκας, 2002, Robson, 2007). Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι ο ποιοτικός χαρακτήρας της ερευνητικής στρατηγικής δεν επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων. Δεν είναι αυτός, εξάλλου, ο βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας. Η έμφαση δόθηκε στη ανάδειξη και τη βαθύτερη κατανόηση των οφελών και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν όσοι και όσες ενδιαφέρονται να αποκτήσουν την εκπαιδευτική επάρκεια του εκπαιδευτή ενηλίκων προκειμένου η παρούσα έρευνα, στον βαθμό που της αναλογεί, να συμβάλει στον εμπλουτισμό της σχετικής συζήτησης.

Αποτελέσματα της έρευνας

Αναφορικά με τον πρώτο στόχο της έρευνάς μας που αφορά στα οφέλη που αποκομίζουν οι συμμετέχοντες στη διαδικασία πιστοποίησης προκύπτει από τα ευρήματα ότι οι συμμετέχοντες αναδεικνύουν δύο κατηγορίες οφελών: α) τα εκπαιδευτικά, και β) τα οικονομικά. Τα εκπαιδευτικά οφέλη αφορούν στην απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων κατά κύριο λόγο αναφορικά με τις συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές, αλλά και τη διαχείριση της ομάδας. Η μικροδιδασκαλία φαίνεται ότι έδωσε τη δυνατότητα αφενός να αξιοποιηθεί στην πράξη το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο και αφετέρου να γίνει αντιληπτή η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα των εν λόγω τεχνικών. Αναφορικά με τα οικονομικά οφέλη αρκετοί ερωτώμενοι αναδεικνύουν το πλεονέκτημα που αποκτούν από την κατοχή της πιστοποίησης έναντι όσων δεν την έχουν λάβει κατά την πρόσληψη εκπαιδευτών σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας φαίνεται ότι είναι σκληρός. Όσοι αποκτήσουν όχι μόνο τα περισσότερα αλλά και τα αναγκαία προσόντα θα επωφεληθούν όχι μόνο σε επαγγελματικό επίπεδο (απόκτηση εργασίας και εργασιακής εμπειρίας) αλλά και σε οικονομικό επίπεδο (μισθό). Εν κατακλείδι, οι ερωτώμενοι αναγνωρίζοντας το οφέλη που αποκομίζουν θεωρούν τη διαδικασία πιστοποίησης ωφέλιμη, χρήσιμη και αναγκαία.

Όσον αφορά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτές ενηλίκων έμφαση δόθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους στη μελέτη του θεωρητικού πλαισίου. Εστιάζουν την κριτική τους στον μεγάλο όγκο πληροφοριών, την ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού και στη ανάγκη «αποστήθισης» του υλικού της τράπεζας θεμάτων. Προς επίρρωση

των παραπάνω η ερωτώμενη Δ6 δηλώνει ότι «*Η ύλη είναι ανοργάνωτη και χαοτική, με πολλές επαναλαμβανόμενες ερωτήσεις και συνήθως γενικόλογες απαντήσεις ... η τράπεζα θεμάτων ως τρόπος διαχείρισης της ύλης κουραστική και αποσπασματική*». Στο ίδιο μήκος κύματος η Δ8 αναφέρει ότι «*Δεν μπορούσα να απομνημονεύσω τις ερωτήσεις*». Ενώ η ερωτώμενη Δ3 εστιάζει αφενός στην «*Κακογραμμένη Τράπεζα Θεμάτων*» και αφετέρου στην «*υποχρέωση της αποστήθισης κάτι που αντιβαίνει τις αρχές της Εκπαίδευσης Ενηλίκων*». Η ερωτώμενη Δ2 σημειώνει χαρακτηριστικά ότι «*το θεωρητικό μέρος αποτελείται από ύλη, χωρίς συνοχή και σύνδεση μεταξύ των κεφαλαίων του, από αποσπάσματα βιβλίων που διδάσκονται σε μεταπτυχιακό επίπεδο και χωρίς συγκεκριμένη γραμματοσειρά και μέγεθος*».

Αν στην προετοιμασία αναφορικά με το θεωρητικό μέρος εμφανίζονται δυσκολίες, φαίνεται ότι δε συμβαίνει το ίδιο και με το πρακτικό μέρος της πιστοποίησης. Οι ερωτώμενοι δεν αναφέρονται ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούν στη μικροδιδασκαλία. Τονίζουν, όμως, ότι πρόκειται για μια αγχογόνα διαδικασία που αναπόφευκτα πυροδοτεί αρνητικές ψυχικές καταστάσεις. Αναδεικνύουν, επίσης και κάποια πρακτικά και οργανωτικά ζητήματα, όπως η διαρρύθμιση της αίθουσας.

Αναφορικά με τις προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού οι ερωτώμενοι αναφέρονται στον επαναπροσδιορισμό του θεωρητικού μέρους που αφορά στην αναδιάρθρωση και τον περιορισμό της διδακτέας και εξεταστέας ύλης. Έμφαση δίνουν και στην καλύτερη οργάνωση των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων και της διαδικασίας πιστοποίησης. Από αρκετούς ερωτώμενους τονίζεται η τάση κάποιων φορέων υλοποίησης προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων να κερδοσκοπήσουν σε βάρους τους, προσφέροντας και υλοποιώντας αμφιλεγόμενης ποιότητας εκπαιδευτικά προγράμματα. Ο ερωτώμενος Δ11 δηλώνει ότι «*με ενοχλεί η κερδοσκοπική διάθεση από ορισμένα κέντρα που τρέχουν αντίστοιχα σεμινάρια*». Σε αυτές τις περιπτώσεις προτείνουν ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. να ασκεί αυξημένο έλεγχο στους φορείς υλοποίησης των προγραμμάτων. Φαίνεται, λοιπόν, ότι μεταξύ των άλλων οι συμμετέχοντες στην έρευνα θέτουν και το ζήτημα της εκπαιδευτικής επάρκειας των εκπαιδευτών. Αλλά και πρακτικά ζητήματα που αφορούν στη διεξαγωγή των εξετάσεων αντιμετωπίστηκαν κριτικά από τους ερωτώμενους. Για παράδειγμα, θεωρούν ότι η χρονική διάρκεια των εξετάσεων είναι μεγάλη. Η ερωτώμενη Δ4 αναφέρει ότι «*οι εξετάσεις είναι χρονοβόρες καθώς διαρκούν μια ολόκληρη μέρα θεωρητικό και πρακτικό μέρος. Απευθύνονται όμως σε ενηλίκους εργαζόμενους και ως επί το πλείστον με παιδιά άρα με οικογενειακές υποχρεώσεις που δεν μπορούν να «θυσιάσουν» για τόσες ώρες...*». Για τη συμμετοχή στο θεωρητικό και το πρακτικό μέρος φαίνεται ότι πρέπει να διαθέσουν αρκετές ώρες, με αποτέλεσμα αρκετοί να συναντούν δυσκολίες ή και εμπόδια, καθώς πρέπει να αφήσουν στο περιθώριο επαγγελματικές και κυρίως οικογενειακές υποχρεώσεις τους.

Συμπεράσματα-συζήτηση

Από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προκύπτει ότι η διαδικασία πιστοποίησης γίνεται αντιληπτή από τους συμμετέχοντες ως ωφέλιμη, χρήσιμη και αναγκαία. Οι συμμετέχοντες ή οι εν δυνάμει συμμετέχοντες στη διαδικασία πιστοποίησης αναδεικνύουν τα εκπαιδευτικά, τα επαγγελματικά και τα οικονομικά οφέλη. Εντός του εξαιρετικά ανταγωνιστικού περιβάλλοντος που διαμορφώνεται στην αγορά εργασίας νιώθουν ότι εισέρχονται σε αυτή καταλληλότερα προετοιμασμένοι σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο και όπως είναι επακόλουθο αναμένουν να «εξαργυρώσουν» την πιστοποίησή τους, διεκδικώντας με μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας θέσεις εργασίας ως εκπαιδευτές ενηλίκων. Τα παραπάνω φαίνεται ότι συνάδουν και με τα ευρήματα συναφών ερευνών (Χριστοδούλου, 2008, Δαλάκα, 2007, Δημητράκη, 2007, Σπηλιώπουλου, 2007, Χρυσόχου, 2016, Τσακιρίδη, 2016, Μποτίση, 2017, Αταμιάν, 2018, Τουρναβίτη, 2018).

Αναφορικά με τις δυσκολίες που συναντούν κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή των εξετάσεων πιστοποίησης τονίζουν τα εξής: α) το περιεχόμενο του θεωρητικού μέρους προβληματίζει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα. Θεωρούν ότι η διδακτέα ύλη

είναι «κακογραμμένη», μεγάλη, υπερβολική κατά δήλωση κάποιων ερωτώμενων και κατά την αποτίμησή τους δε φαίνεται να έχει εκείνη τη συνεκτικότητα που θα τους επέτρεπε να κατανοήσουν πληρέστερα το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων, β) η σημαντικότερη δυσκολία, που αναδύεται από τα ευρήματα της έρευνας, αφορά στην ανάγκη αποστήθισης ενός μεγάλου όγκου πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούν ότι η επιτυχία στη διαδικασία πιστοποίησης συνδέεται και κατ' άλλους ταυτίζεται με την ικανότητα του/της εξεταζόμενου/ης να αποστηθίσει το διδακτικό υλικό. Σε αυτό ακριβώς το σημείο εντοπίζουν μια σημαντική αντίφαση μεταξύ της διαδικασίας πιστοποίησης και των βασικών αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων. Ενδεχομένως, η τράπεζα θεμάτων να αξιοποιείται μηχανιστικά από όλους τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία. Αντίστοιχα ευρήματα εμφανίζονται και στις έρευνες των Τουρναβίτη (2018) και Χρυσοχόου (2016).

Όσον αφορά στο πρακτικό μέρος της πιστοποίησης η μικροδιδασκαλία φαίνεται ότι αποτιμάται ως απαραίτητη και αποτελεσματική διαδικασία που ωφελεί σημαντικά τους υποψήφιους εκπαιδευτές ενηλίκων κυρίως σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Η διαδικασία χαρακτηρίζεται αγχογόνα (Λεοντοπούλου, 2005) και ιδιαίτερα από όσους/ες υποψήφιους/ες δεν έχουν προηγούμενη διδακτική εμπειρία ή έχουν ελάχιστες σχετικές εμπειρίες στην εκπαίδευση ενηλίκων. Αντίστοιχα ευρήματα εμφανίζονται και στην έρευνα του Τσακιρίδη (2016).

Αρκετές από τις προτάσεις βελτίωσης που κατέθεσαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα συνδέονται με τις δυσκολίες που συναντούν. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουν περιορισμό των περιεχομένων του θεωρητικού μέρους, βελτίωση της ποιότητας του διδακτικού υλικού και αποσύνδεση μεταξύ πιστοποίησης και αποστήθισης. Δεν περιορίζονται όμως μόνο στα παραπάνω. Προτείνουν και άλλες παρεμβάσεις οι οποίες εκτιμούν ότι θα συνδράμουν στη βελτίωση της πιστοποίησης. Αρκετοί ερωτώμενοι νιώθουν έντονα απογοητευμένοι από την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν κατά κύριο λόγο ιδιωτικοί φορείς υλοποίησης προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων, καθώς διαβλέπουν μια έντονη αναντιστοιχία μεταξύ του κόστους και της ποιότητας των προγραμμάτων. Θεωρούν ότι ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. πρέπει να ασκήσει περισσότερο έλεγχο στους φορείς που υλοποιούν προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων προκειμένου να διασφαλιστεί όχι μόνο η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά και γενικότερα η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της διαδικασίας πιστοποίησης. Προς αυτή την κατεύθυνση, κάποιοι ερωτώμενοι, ορμώμενοι πιθανά από τις αρνητικές εμπειρίες που βίωσαν ως εκπαιδευόμενοι σε προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων, προτείνουν σε αντίθεση με τις προτεραιότητες των πολιτικών της Ευρωπαϊκή Ένωσης ο δημόσιος τομέας να αποκτήσει μεγαλύτερο ρόλο στην υλοποίηση των εν λόγω προγραμμάτων έναντι του ιδιωτικού τομέα.

Προτάσεις

Καθώς από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδύονται δυο κρίσιμα ζητήματα που αφορούν στην εγκυρότητα και αξιοπιστία της διαδικασίας πιστοποίησης εκπαιδευτικής επάρκειας των εκπαιδευτών ενηλίκων προτείνεται η περαιτέρω διερεύνηση με την υλοποίηση μιας δειγματοληπτικής έρευνας, που ο σχεδιασμός της θα επιτρέπει τη γενίκευση των συμπερασμάτων της. Θεωρούμε ότι εφόσον στον σχεδιασμό της παρούσας έρευνας δεν υπήρχε πρόβλεψη για τριγωνοποίηση των στοιχείων, τα ευρήματα της προτεινόμενης έρευνας θα επιτρέψουν την τριγωνοποίηση των δεδομένων και την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων αναφορικά με τα εξής: α) την ποιότητα του διδακτικού υλικού. Θα πρέπει να τεκμηριωθούν περαιτέρω τα ευρήματά μας αναφορικά με την ποιότητα του διδακτικού υλικού και την ανάγκη αποστήθισής του κατά τη διεξαγωγή της πιστοποίησης, β) την ποιότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων. Καλό είναι και πάλι να διερευνηθεί περαιτέρω αν τα προσφερόμενα προγράμματα από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς ανταποκρίνονται στις προσδοκίες όχι μόνο των υποψήφιων εκπαιδευτών ενηλίκων αλλά και του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Εν κατακλείδι, θεωρούμε ότι θα πρέπει να συγκεντρωθούν

περισσότερα και διαφορετικά δεδομένα, τα οποία είτε θα επιβεβαιώνουν είτε θα διαψεύδουν τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, προκειμένου οι υπεύθυνοι χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις.

Αναφορές

Ξενόγλωσσες

Bassegy M. (1999). *Case study research in educational settings*. Open University press: Buckingham.

Brookfield, S. (1986). *Understanding and Facilitating Adult Learning: A comprehensive Analysis of Principles and Effective Practices*. Buckingham: Open University Press.

Eurydice. (2006). *“Eurybase: The information database on education systems in Europe: Organization of the education system in Ireland - 2005/06*. Brussels.

Garrison, R., Archer, W. (2000). *A Transactional Perspective on Teaching and Learning: A Framework for Adult and Higher Education*. Amsterdam: Pergamon.

Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Merriam, S. & Brockett, R. (2007). *The Profession and Practice of Adult Education: An Introduction*. San Francisco: Jossey Bass.

Ξενόγλωσσες μεταφρασμένες στα Ελληνικά

Creswell, J. W. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση, Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. (Χ. Τσορμπατζούδης, Επιμ., & Ν. Κουβαράκου, Μεταφρ.) Αθήνα: Ίων.

Jarvis, P. (2006). Εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών: Πλαίσιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής. Στο, Καψάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α., *Επαγγελματισμός στη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω, 65-80.

Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσο για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Gutenberg: Αθήνα.

Rogers, A. (1999). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Steele, T. (2006). Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων στην εποχή της «δια βίου μάθησης» και της παγκοσμιοποίησης. Στο, Καψάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α., *Επαγγελματισμός στη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω, 43-64.

Αταμιάν, Κ. (2018,). *Η Σημασία της Πιστοποίησης της Εκπαιδευτικής Επάρκειας των Εκπαιδευτών μεταξύ Πιστοποιημένων και μη Εκπαιδευτών ενηλίκων σε Δ.ΙΕΚ της περιφέρειας Αττικής*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Ελληνόγλωσσες

Βάμβουκας, Μ. (2002): *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βεργίδης, Δ. (2006). Το έργο, οι απόψεις και τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτών της συνεχιζόμενης κατάρτισης. Στο, Καψάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α., *Επαγγελματισμός στη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω, 81-94.

Δαλάκα, Μ. (2007). *Αξιολόγηση Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Δημητράκης, Κ. (2007). Διερεύνηση απόψεων εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών ως προς την ποιότητα του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης (Σ.Ε.Κ), Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Διαμαντή, Σ. (2003). Σύστημα πιστοποίησης της εκπαίδευσης εκπαιδευτών για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση. Στο, Βεργίδης, Δ. Επιμ. *Εκπαίδευση ενηλίκων: συμβολή στην εξειδίκευση στελεχών και εκπαιδευτών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 45-50.

Ιωσηφίδης Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Κριτική: Αθήνα.

Κάραλης, Θ. (2005). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών στην Ελλάδα : Ιστορικές αναφορές, παρούσα κατάσταση και προοπτικές. *Εκπαίδευση Ενηλίκων* (5), σ.σ.. 9-14.

Καψάλης, Α. (2006). Ο επαγγελματισμός στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ελλάδα και κόσμος. Στο, Καψάλης, Α. & Παπασταμάτης, Α., *Επαγγελματισμός στη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω, 95-120.

Κεδράκα, Α. (2009). *Εκπαιδευτές ενηλίκων στην Ελλάδα: Εξέλιξη, αναζητήσεις, προβληματισμοί*. Θεσσαλονίκη. Κυριακίδης.

Κιουλάνης, Ν. Σ., & Μαντζανάρης, Δ. Κ. (2008). Ενισχύοντας την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Σ.Δ.Ε: η εξ αποστάσεως επιμόρφωση ως υποστηρικτικός τρόπος διαχείρισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο: *3ο Διεθνές Συνέδριο Ενηλίκων: Η εκπαίδευση και η επαγγελματοποίηση τους*. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Κόκκος, Α. (2004). Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η εκπαίδευση τους. *Επιστημονική ένωση εκπαίδευσης ενηλίκων* (1), σ.σ.. 12-23.

Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το Πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Κόκκος, Α. (2008). *Εκπαιδύοντας τους εκπαιδευτές ενηλίκων: Μελέτη αξιολόγησης*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Λεοντοπούλου, Σ. (2005). Η έννοια της ανθεκτικότητας στην εφηβεία: Θέματα θεωρητικού ορισμού και' μεθοδολογικού σχεδιασμού. *Ελεύθερα: Επετηρίδα του τμήματος ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης* 1(2).

Λευθεριώτου, Π. (2010). Ο ρόλος και η εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων στην Ελλάδα ιστορική αναδρομή και σύγχρονη πραγματικότητα. Στο Δ. Βεργίδης, Α. Κόκκος, & (επιμ), *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές Διαδρομές* (σ.σ.. 271-305). Αθήνα: Μεταίχιμο.

Μαγγόπουλος, Γ., Κολοκοτρώνης Δ., Λούκας Ηλίας., & Γιαννουπλάκη Δ. (2017). Εκπαιδευτές ενηλίκων: πορεία προς την επαγγελματοποίηση. Στο: Χ. Τσιχουρίδης, Δ. Κολοκοτρώνης, Μ. Μπατσίλα, Δ. Λιόβας, Η. Λιάκος, Κ. Σταθόπουλος, Ζ. Καρασίμος, & Α. Κοντογεωργίου. (Επιμ.), *3^ο Διεθνές Συνέδριο για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, Λάρισα, 13-15 Οκτωβρίου 2017, Πρακτικά Συνεδρίου* (Τόμος Α, σελ. 1287-1296).

Μποτίτση, Β. (2017). *Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων για θέματα εκπαιδευτικής μεθοδολογίας : μια ερευνητική άσκηση μικρής κλίμακας στα δημοτικά Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ) Βέροιας και Αλεξάνδρειας*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Ντεμουντέρ, Π. (2003). Η κατάρτιση των στελεχών της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στο Δ. Βεργίδης (Επιμ.), *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Συμβολή στην εξειδίκευση στελεχών και εκπαιδευτών* (σ.σ.. 83-93). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πηγιάκη Π.(2004). *Εθνογραφία: Η μελέτη της ανθρώπινης διάστασης στην κοινωνική και παιδαγωγική έρευνα*. Γρηγόρη: Αθήνα.

Πηγιάκη, Π. (2006). *Δημοκρατική-Κριτική Εκπαιδευτική Καινοτομία: Μαθήματα από το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Σπηλιόπουλος, Γ. (2007, Αύγουστος). *Μια προσπάθεια διερεύνησης των απόψεων των εκπαιδευομένων στο πρόγραμμα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων σε Κ.Ε.Κ. της πόλης των Πατρών: πορεία (διαδικασία κι εξέλιξη) της επιμόρφωσής τους*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Συτζιούκη, Μ. (2009). *Τα "Κρίσιμα Προσόντα" Σπουδών και Απασχολησιμότητας στη Δεύτερη Βαθμίδα της Γενικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στη Βάδου-Βυρτεμβέργη: έμμεση συγκριτική μελέτη*. Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή. ΑΠΘ.

Τσακίριδης, Α. (2016). *Διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτών ενηλίκων της μη τυπικής εκπαίδευσης σχετικά με τον ρόλο τους*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Τουρναβίτη, Ε. (2018). *Διερεύνηση των απόψεων Εκπαιδευτών Ενηλίκων για τη διαδικασία πιστοποίησης τους από τον ΕΟΠΠΕΠ και τη σύνδεσή της με τον ρόλο τους*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Φλουρής, Γ. (2000). *Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Φωτόπουλος, Ν., & Ζάγκος, Χ. (2016). *Δία βίου μάθηση, πιστοποίηση προσόντων και διασφάλιση ποιότητας: όψεις και διερεύνησης της ευρωπαϊκής εμπειρίας*. Αθήνα: ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων.

Χριστοδούλου, Σ. (2008). *Η Συμβολή της μικροδιδασκαλίας στο πρόγραμμα εκπαίδευσης του Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.* Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Χρυσόχοου, Η. (2016). *Διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευτών ενηλίκων που διοργανώνουν σεμινάρια προσωπικής ανάπτυξης και ανάπτυξης κοινωνικών ικανοτήτων και οι βιωματικές εκπαιδευτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούν*. Αδημοσίευτη Διπλωματική Εργασία. ΕΑΠ.

Νομοθετικά κείμενα

Νόμος 3879 (2010). *Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και Λοιπές διατάξεις*. ΦΕΚ Α 163/21.9.2010.

Νόμος 4623 (2019). *Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα*. ΦΕΚ Α' 134/09-08-2019